

navadno niso hoteli niti učiti. Naravno je, da se med domačim prebivavstvom in med novimi nemškimi propovedniki niso mogli razviti prijateljski odnošaji, ampak nastajalo je večinoma odkrito sovraštvo, ki se osobito opaža pri nemških evangelijskih pridigarjih. Zatirani in podjarmljeni Polabci so tako izgubili svojo poslednjo uteho, zadnjo zaslonbo, ki so jo imeli doslej v svojih svečnikih in učiteljih; izgubili so brambo cerkve in pomoč njenih služabnikov. Prepuščeni sami sebi, so bili v pretežavnem in obupnem položaju. Zdaj so ponemčevavci lahko vršili svoj posel. Statistični pregledi posameznih krajev nam jasno kažejo, kako hitro so po uvedanju reformacije polabski Slovani izgubili svojo narodnost. Že takrat sta se identificirala pojma „evangelijski“ in „nemški“.

O sv. Cirilu in Metodu obravnava Jan Hendrich v zgodovinski in cerkvenopravni študiji „Jaký byl vztah věrozvěstů slovanských Cyrila a Metoděje ke stolici římské?“ Pisatelj dokazuje, da je Solun, rojstni kraj svetih bratov, spadal pod rimski, ne pod carigrabski patriarhat. Oba sta dobila jurisdikcijo iz Rima, ko sta šla na Moravo oznanjevat sv. vero.

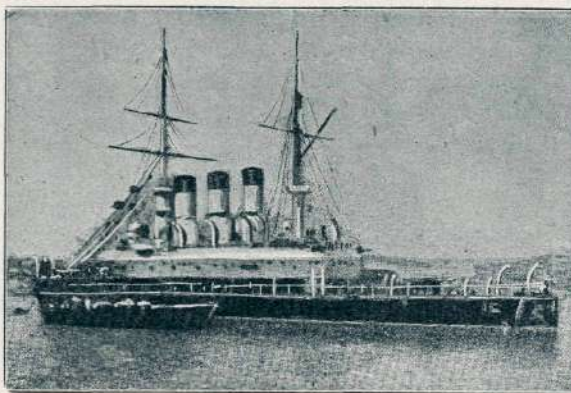
Praktična smer češke vede. Češki arhitekti in inženirji izdajejo ilustriran tednik „Zprávy spolku architektův a inženýrů v Království Českém“, ki obvešča svoje čitatelje o vsem tehničnem napredku njihovih strok. Na znanstveno proučavanje domače zemlje v gospodarskem oziru se pa ozira poleg mnogih strokovnih listov „Arhiv pro přírodovědecké prozkoumání Čech“, ki je izdal nedavno knjigo „O povaze půdy a živinnem kapitálu českých orníc“.

Josef Kalus. 16. februarja je dovršil petdeset let tih in skromni pesnik Valaškega Jos. Kalus. J. Kalus, učitelj v Čeladni na Moravskem, je zanimiv pojav v češki književnosti. Izučil se je tkalstva in začel študirati šele kot 25-leten mož. Leta 1881. je izdal prvo pesniško zbirko pod naslovom „Písně“, pozneje je izdal zbirke „Z Valaška“, „Oblaki“ in „Kresby a písně“. O njegovih pesnih piše „Máj“: „Kalusove pesni so preproste kakor vijolice ter imajo duh in čar zakotja, v katerem so vzrasle. Kalus je poljuden pesnik v pravem pomenu besede, in zato so njegovi verzi tako priljubljeni.“ Kalus je že dolga leta sotrudnik mesečnika „Osvěta“, ki rad bogati z njegovimi pesnimi svoje predale.

V. V. Tomek, za Palackim največji češki zgodovinar, ki je izdal monumentalno zgodovino Prage, je umrl dne 12. junija, star 87 let.

Slovanska pesem. Pri mednarodnem tekmovanju v Verviersu v Belgiji je dobilo prvo nagrado pevsko društvo „Smetana“ iz Plzna.

Irma Geisslová, češka pisateljica, je 6. julija obhajala petdesetletnico svojega rojstva. Porodila se je l. 1855. v Budimpešti, kjer je njen oče nekoliko let živel kot uradnik državne železnice. Sedaj je Irma Geisslová v Jičínu na Češkem, kjer živi njen oče v pokoju. I. Geisslová je začela književno delovati že

Uporna oklopnica „Knyaz Patjomkin“.

l. 1874. (V tem letu je izdal tudi Jar. Vrchlický prvo svojo knjigo.) Lepslovni list „Lumír“ je prinesel prve pesniške proizvode izpod peresa I. Geisslove. Z verzi „Z poesie nádražní“ in pozneje s svojimi povesticami je začela Geisslová prvokrat na Češkem opisovati življenje železničnega sveta. Od tiste dobe je pošiljala skoraj v vse češke časopise povesti, pesmi in humoristične črtice. Samostalno je izdala pesniške zbirke „Immortelly“, dalje „Divoké koření“, „Z Podkrkonoší“ in dramatična dela „Valdštýn v Jičíně“ in „Nápadníci“. Razen tega je v knjižici „Přítel domoviny“ izdala „Lid na železnici“ in romane: „Inženýr Racek“, „Vlnobitím ku přístavu“, „Mračný a Hrabín“. Večina njenih spisov je pa še raztresena v mnogostevilnih čeških in češko-ameriških listih.

Adolf Heyduk, najboljši češki lirik, je 7. junija obhajal 70 letnico svojega rojstva. A. Heyduk stoji v češki književnosti na tako odličnem mestu, da mu posvetimo v „Dom in Svetu“ poseben daljši članek.

Rusija.

Dan 27. maja je bil grozen za Ruse. Združeno brodovje Roždestvenskega in Nebogatova je priplulo v morsko ožino pri otoku Cuši mi, kjer ga je čakal japonski admiral Togo. Dva dni je trajala bitka, v kateri je bil ubit admiral Fekersam, ranjen poveljnik admiral Roždestvenskij in vjet, kakor tudi admiral Nebogatov, ki se je vdal. Vse baltiško brodovje, ponos in nada Rusije, se je potopilo, kolikor ga ni prišlo Japoncem v roke. Samo denarno izgubo te grozne bitke cenijo Rusi na 300 milijonov rubljev. Mnogo

tisoč ruskih mornarjev je utonilo, tri tisoč so jih Japonci vjeli. Naša slika nam kaže trenutek, ko se potaplja ena največjih ruskih ladij (str. 493.).

Bitka pri Cušimi ali, kakor jo tudi imenujejo — bitka v Japonskem morju — je dosedaj največja morska bitka, kar jih pozna svetovna zgodovina. Letos je ravno sto let, odkar se je vršila doslej najvažnejša morska bitka, ko je angleški admiral Nelson pri Trafalgarju uničil francosko brodovje. Napoleon je hotel Angleško osamiti, odrezati od Evrope in izstradati. A vsled odločilne zmage pri Trafalgarju je postala Angleška gospodarica morja in si je svoje prvaštvo ohranila do danes.

Podoben je pomen bitke pri Cušimi. Ko bi bili Rusi zmagali na morju, bi bila zlomljena moč Japonske,

da bo prej sklenjen mir, preden jim bo treba pred Vladivostokom žrtvovati toliko tisoč svojih ljudi, kakor pred Port Arturjem.

V Mandžuriji pa si stojita obe armadi že zopet nasproti, pripravljaje se na odločilni boj. Ob Reki Tumen se bosta merila Linjevič in Ojama — če ne bo prej sklenjen mir.

Predsednik Združenih držav Roosevelt je ponudil Washington za kraj, kjer se naj sovražnika pogajata o mirovnih določbah. Kot zastopnik Rusije je odpotoval v Ameriko Witte, našim čitateljem že znán kot bivši ruski minister.

Tačas pa se vrše v Rusiji sami nevarne stvari. Agitacija za ustavo na Ruskem je dosegla, da je izdal car ukaz, po katerem se dovoljuje verska svoboda, a

NEMIRI V ODESI: MNOŽICA PRED OPERO.

armada v Mandžuriji odrezana od domovine in vojska odločena v škodo Japoncev. A sedaj je Rusija na morju brez moči, zastava vzhajajočega solnca pa zmagonosno plove nad vzhodno-azijskimi vodami. Odslej je Japonska v Aziji to, kar je Anglija v Evropi.

Posledice se že kažejo. Prva se bo začela braniti evropskega vpliva ogromna kitajska država, ki začenja prenavljati svojo upravo in ustanavlja mnogoštevilne vojaške šole za vzgojo častništva v modernem smislu.

Japonci se pripravljajo na obleganje Vladivostoka, ki se bo branil do zadnjega. Večje čete so se že izkrcale severno in južno od trdnjave, a doslej še niso mogle začeti s pravilnim obleganjem. Najbrže upajo,

nestrpno ljudstvo zahteva ustave, ki se je car ne upa dati. Zato pa vrè po vsej Rusiji, ljudstvo se upira po mestih — zlasti v Varšavi, Lodzu, Czestochowu in Odesi, kjer je mnogo delavcev, je prišlo med izgredniki in med vojaštvom do krvavih bojov, v katerih je bilo pobitih in ranjenih mnogo ljudi.

Največji vtisk pa je naredil dogodek, kakršen je doslej bil še nečuden v svetovni zgodovini: Uprla se je največja vojna ladja črnomorskega brodovja. Revolucionarji so pripravljali splošen upor vsega brodovja, a po nestrpnosti je ena ladja prezgodaj udarila na dan. To je bil „Knjaz Patjomkin Tavričeskij“ (str. 508.). Mornar se pritoži nad slabo hrano, poveljnik ga ustrelil, moštvo plane pokonci, pomori po-

veljstvo s častniki in jih pomeče v morje... A kaj zdaj? Pozivljejo druge ladje, naj se upró. A le malo se jih odzove. Bombardirajo obrežje in hočejo ropati, da si ohranijo življenje, car pošlje nad nje celo brodovje, ki pa noče streljati nanje, in slednjič priplovejo skesani v rumunsko luko Konstanca, kjer jih razorožijo in ladjo vrnejo Rusiji. To je nevarno, še bolj, kot vojska z Japonci, ker kaže, da je upor že daleč zašel v armado in mornarico. Če je Roždestvenskij imel take mornarje, se ni čuditi, da je bil tako grozno poražen pri Cušimi.

Medtem pa zborujejo zemstva v Moskvi. Policija jih hoče razgnati, a predsednik pravi: „Ne pokorim se nikomur razen carju!“ Policija se umakne, car pa dvomi in odlašá. To je popolna revolucija. Kak bo konec?

Vladimir Sergejevič Solovjev. Izšla je popolna izdaja zbranih spisov tega velikega ruskega modroslovca, ki si je stavil nalogo, dvigniti ruskega duha versko in moralno, in mu je ravno vsled tega kazal pot h katolicizmu.

Jezuitje na Ruskem. Arheografska komisija v Peterburgu je izdala „Pisma i donesenija Jezuitov o Rusiji XVII. i načala XVIII. vëka“. V Rusiji so bili večinoma jezuitje iz čeških dežel, in jako zanimiva so pisma, ki so jih pisali domov o ruskih razmerah. Sprejemali so jih tam včasih blagohotno, včasih neprijazno. Raznesli so o jezuitih pravljico, da imajo čudežen vid in da vidijo 100 vatlov daleč skozi zemljo — kako nevarni ljudje! Hrana je bila silno poceni, a obleka grozno draga. Mnogo bridkih izkušenj so imeli jezuitje z odpadniki; odkupovali so nesvobodne ljudi, zlasti Tatarje, in jih izpreobračali, a ti so večinoma odpadali. Sicer so si pa jezuitje pridobili ugled v vseh slojih s svojo učenostjo in z deli usmiljenja; podarjali so zdravila in stregli bolnikom.

A. V. Polovcov, arhivar carskega dvora v Peterburgu, je umrl tu pred kratkim v 56. letu starosti. Polovcov je zbral za svojega življenja obilno literarno-historičnega materiala iz življenja carja Petra Velikega; v zadnjih letih svojega življenja se je pečal zlasti z dobo Aleksandra I. in Nikolaja I. Znamenita je A. V. Polovcova razprava o bivanju Petra Velikega na Holandskem, ki je skrbna in podrobna študija o holandskem življenju na koncu XVII. stoletja.

Aleksej P. Vladimirov, ruski pisatelj, je umrl v Peterburgu dné 11. februarja 1905, star 76 let. Vladimirov je bil rojen v Kinješmu, študiral je na moskovski duhovni akademiji in kot pedagog gojil zlasti otroško literaturo. Zraven tega je prevajal mnogo iz angleščine. L. 1865. ga je poklical grof Muravjov v Vilno, kjer so mu izročili nalogo, da uredi 100.000 zvezkov knjig, ki so bile konfiscirane, ko so zapirali po zadnji poljski vstaji vse katoliške samostane v Rusiji. To velikansko delo je A. P. Vladimirov izvrstno dokončal in tako sestavil znano vilensko javno knjižnico. Od

tega časa je ostal v Vilni kot profesor ruskega jezika in literature in je pridno podpiral najznamenitejše ruske časopise z obilnimi deli, zlasti monografijami.

Narodno-gospodarsko vedo v Rusiji je zadela velika izguba s smrtjo izbornega njenega sotrudnika Nikolaja Aleksandrova Karyševa, bivšega docenta politične ekonomije na moskovskem in jurjevskem vseučilišču in poznejšega profesorja statistike v Aleksandrovem liceju v Moskvi, ki je tukaj umrl dné 19. febr. 1905. N. A. Karyšev je bil eden izmed najtalentiranejših in najplodovitejših narodno-gospodarskih pisateljev in izbornih statistik, kateremu se ima zahvaliti dolga vrsta ruskih listov za mnoga dragocena dela. Slavna je bila njegova stalna narodno-gospodarska rubrika v reviji „Ruskoje bogatstvo“, marsikatera njegovih statistik je dala povod plodovitim debatam in vnetim akcijam v najrazličnejših gospodarskih podjetjih. Katekizem Karyševovih nazorov so njegove „Ekonomičeskija besedy“, ki so izšle v mnogih izdajah.

Gerasim Artemjevič Ezov, člen ministrskega sveta za narodno prosveto, poznavavec armenske zgodovine in pisatelj, je dné 13. jun. umrl v Petrogradu. Ezov je bil po rojstvu Armenec. Rodil se je l. 1835. in je svoje študije izvršil v Lazarevskem zavodu vzhodnih jezikov. Po svoji učeni disertaciji „Vnutrennij byt drevnej Armenii“ je postal magister armenske-perzijske književnosti. Ezov je opravljal razne državne službe na Ruskem in je bil zelo delaven tudi na literarnem polju. Bil je sotrudnik listov: „Sëvernaja Pčela“, „Sovremennik“, „Otečestvennija zapiski“. Kritika zelo hvali njegove spise: „Pregled armenske periodične književnosti“, „O znanstvenih razmerah Evrope k Aziji“, „O proučevanju perzijskih magov, Ezinka, armenskega pisatelja V. stoletja“ itd.

Maloruski jezik in slovstvo v „Collège de France“. Kakor poroča „Kijevskaja Starina“, je začel v Parizu v znanstvenem zavodu „Collège de France“ gosp. Louis Leger predavati o maloruskem jeziku in o zgodovini maloruskega slovstva. Profesor Leger je prevel v francoščino „Letopis Nestorov“ in se posebno zanima za arheološke izkopine na Ukrajini. Pri prvem predavanju je bilo kakih 20 poslušavcev, izmed katerih je bilo nekoliko mladih francoskih slovanofilov.

Rusinsko gledišče v Lvovu je postalo vzrok hudega razpora v literarnem domačem svetu. En del Rusinov samih vstaja proti stavbi in trdi, da Rusini še niso zreli za lastno gledišče, ker nimajo zadostne dramatične literature, niti umetnikov, niti občinstva. Boji se, da se ne bi zapravljala narodni denar, in priporoča, naj bi do sedaj nabrano vsoto rajši darovali za zasebno rusinsko gimnazijo ali za zemljiško banko. Teh nazorov so se poprijeli tudi možje, ki vživajo visoko spoštovanje, na prof. dr. Ivan Franko in prof. Gruševski. Tem nasproti trdijo drugi, da zahteva že narodna čast Rusinov gledišče v Ga-